

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.34 (3202) ●

● ЧАЦВЕР, 16 ВЕРАСНЯ, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Ты ў сэрцы нашым, Беларусь!

Стар. 2

Шлях да спадчыны

Архітэктар Генадзь Лаўрэцкі распрацаваў праекты аднаўлення знакамітых помнікаў дойлідства

Стар. 3

Шчодрыя гаспадары

Каб пачаставацца і пагаварыць пра жыццё-быццё, сюды штогод збіраюцца гурманы амаль што з усяго свету

Стар. 4

ТАЛАКА

І важкі хлеб, і звонкая песня

Звычайна ў жніўні ў нас — дажынкi на хлебнай ніве. Хаця работы ў палях яшчэ шмат: кукуруза, бульба, буракі... Беларускія камбайнеры на сваёй тэхніцы, між іншым, паспелі ўжо дапамагчы і сялянам з памежных рэгіёнаў Расіі — гэта даўняя традыцыя. Як і ўвага ўсёй грамады да ходу ўборкі: эканоміка краіны цесна завязана на аграрную галіну. Што ж, вынікі працы хлебарабаў радуюць: будзем з хлебам! Ураджай сёлетні асабліва дарагі, бо, можна сказаць, уратаваны ад анамальна гарачага сонца. Сабрана амаль 7 мільёнаў тонаў збожжа, крыху больш за 30 цэнтнераў з гектара ў сярэднім па краіне. Важкі каравай, хоць і меншы, чым у мінулыя гады.

Пётр Арэшка, Лявон Целеш

Больш шырока пра вынікі ўборкі, герояў жніва яшчэ будзе сказана на традыцыйных усёбеларускіх “Дажынках” — да іх ужо рыхтуецца горад Ліда на Гродзеншчыне. Між іншым, не толькі аграномы, механізатары, але і многія іншыя працаўнікі адчуваюць сваю далучанасць да жніва. Нават самадзейныя артысты працуюць на канчатковы вынік. Скажам, Дзяржынскі раён адным з першых у Мінскай вобласці выканаў дзяржзаказ па пастаўках харчовага збожжа дзяржаве, а ўвогуле там сабрана больш за 70 тысяч тонаў зерня. Гэты раён і па колькасці самадзейных мастацкіх калектываў — лідар на Міншчыне. Адметны сярод іх народны ансамбль народнай песні “Баравічанка”, у якім заняты таленты з вёсак

Баравікі, Томкавічы, Рубілка і Пабеднае. Дырэктар Баравічанскага Дома культуры Марыя Рагоза расказала, што створаны гурт у 2004 годзе. Між іншым, сама дырэктарка з дачкой Ірынай — актыўныя ўдзельніцы ансамбля. Марыя Антонаўна цудоўна спявае, з вялікім майстэрствам чытае беларускія байкі. Летась артысты выступалі на “Дажынках” у Кобрыне, а на свяце песні і паэзіі “Пеўчае поле” ансамбль “Баравічанка” увайшоў у дзесятку лепшых калектываў Міншчыны.

У гарачую пару артысты — таксама “на перадавой”. Энтузіясты з Томкавіцкага і Баравікоўскага дамоў культуры стварылі агітбрыгаду. Яна часта выступае перад хлебарабамі на палявых станах на пасяўной, пад час жніва. Менавіта гэты, як жартуюць у раёне, “мабіль-

Радуе хлебарабаў добрай песняй гурт “Баравічанка”

ны артатрад” — у сэнсе атрад артыстаў — моцны не толькі творчымі, але і сямейнымі традыцыямі, лічыцца адным з лепшых на Дзяржыншчыне. Цікава, што кіраўніком і душою ансамбля тут украінка па нацыянальнасці Вера Ждановіч, якая цудоўна спявае ўкраінскія народныя песні. А ў рэпертуары ансамбля, дарэчы, пераважаюць песні беларускія народныя (“Кірмаш”, “Жыта жала”, “Бульбачка”), ёсць шмат старадаўніх, абрадавых, цікавых песні з каляндарнага цыклу, аўтарскія прыпеўкі. А яшчэ

гучаць рускія, украінскія, малдаўскія, цыганскія песні, многія з іх інсцэніраваныя. У гурце ёсць цэлы сямейны ансамбль Нядзведзкіх: старэйшая артыстка, Ала Мікалаеўна, лічыцца лепшай частушачніцай Дзяржыншчыны, жывуць з песняй яе сыны Аляксандр і Віктар-акардэаніст, дачка Таццяна і нават унукі Вераніка, Іна і Аляксей. Палюбіўся глядачам і сямейны дуэт Сяргея і Таццяны Протасаў. Актыўныя ўдзельнікі “Баравічанкі” — Таццяна Шкуратава, яе сёстры Ніна Семянюк і Валянціна Сабалеўская,

Святлана Мешыц.

І яшчэ добрая навіна: сёлета ў “Баравічанцы” — папаўненне: “баявое хрышчэнне” на вызначаных канцэртах трымае выпускнік Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Сяргей Ціханаў, які сам піша і музыку, і вершы. Спонсарам “Баравічанкі”, варты дадаць, з’яўляецца вядомы ў краіне агракамбінат “Дзяржынскі”. Кіраўніцтва яго бачыць, што такое мастацтва працуе на агульную справу, таму і дапамагае ансамблю ў набыванні касцюмаў, выдзяляе транспарт для творчых паездак.

Мова любові, мова паразумення

Новы слоўнік упершыню зрабілі разам святар, універсітэцкі вучоны і настаўніца

Іван Ждановіч

З першага верасня, як вядома, пакрысе ўступаюць у сілу новыя Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Каб асвоіцца ў такой моўнай рэальнасці, спатрэбіцца нейкі час. І тут да месца будзе адметны “Слоўнік сучаснай беларускай мовы” — ён летась пабачыў свет у выдавецтве “Народная асвета” і ўжо мае добры водгук як у школьным, настаўніцкім ася-

родку, так і ў друку. Гэта ўдалы выпадак, калі ложка, як кажуць, прыйшла да абеду: выданне рыхтавалася “ў адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь “Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” — так гаворыцца і ў анатацыі.

Аўтары слоўніка — кандыдат гістарычных навук, магістр тэалогіі, ксёндз Уладыслаў Завальнюк, доктар філалагічных навук, прафесар Мікалай Прыгодзіч і

настаўніца беларускай мовы Валянціна Раманцэвіч. Яны, дарэчы, былі запрошаны ў якасці ганаровых гасцей і на Дзень беларускага пісьменства ў Хойнікі, дзе прэзентавалі выданне. Пра тое, для чаго і як ствараўся новы слоўнік, чым ён адметны, пра тонкасці працы над унармаваннем сучаснай беларускай лексікі — наша размова з Валянцінай Раманцэвіч.

— **Валянціна Карлаўна, працуючы ў рэдакцыі часопіса**

“Роднае слова”, я чуў пра вас: настаўніца настаўнікаў... Яно і зразумела — вы ж доўгі час працавалі ў Мінскім гарадскім інстытуце ўдасканалення настаўнікаў. Якім быў ваш шлях да мовы?

— Я сапраўды з 70-х гадоў вучыла настаўнікаў: гэта была метадычная праца ў Мінску з настаўнікамі беларускай мовы і літаратуры. Не адзін дзесятак гадоў вяла розныя курсы і ў Лін-

гвістычным універсітэце. Нарадзіўшыся да вайны на Палессі, у вёсцы Лышча Пінскага раёна, чытаць вучылася па-руску, і за тую навуку мая вялікая ўдзячнасць дзядулі Данілу, духоўнаму чалавеку, які быў у мясцовай царкве старастам. З нараджэння “купалася”, вядома ж, у мясцовым дыялекце, на які адразу пераходжу і сёння, трапляючы на малую радзіму: прыхала, дывіся... — і не інакш!

→ **Стар. 2**

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

Ты ў сэрцы нашым, Беларусь!

Многія, пабываўшы ў Беларусі, захапляюцца ёю, і не без падстаў: краіна цяпер — узор чысціні і парадку, умераных цэнаў, разумна суаднесеных з заробкам, ды ўсіх плюсаў і не пералічыць. Але толькі адзінкі сёння ў Расіі гатовы аддаць свае сілы, час і веды, рабіць усё магчымае для ўмацавання сяброўства паміж нашымі брацкімі народамі. Каб развіваць не толькі творчыя ўзаемасувязі, але і эканамічныя.

На мой погляд, менавіта такой арганізацыяй з'яўляецца наша Цюменская — абласная грамадская арганізацыя «Саюз — Інтэграцыя брацкіх народаў», якую ўзначальвае Уладзімір Шугля, ганаровы консул Беларусі ў Цюменскай вобласці. У суполку ўваходзяць вядомыя грамадскія дзеячы нашага рэгіёну, бізнесмены, навукоўцы, рэктары інстытутаў, журналісты і пісьменнікі. Разам нам удаецца многае зрабіць.

У абласной газеце «Тюменская правда» кожны квартал выходзіць «беларуская старонка» — пра жыццё беларусаў рэгіёну, а іх у Цюменскай вобласці каля 50 тысяч, а таксама аб гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве з Беларуссю. У Цюменскім дзяржуніверсітэце з 2006 года выкладаюць беларускую мову. Журналісты першага тэлеканала Беларусі пры падтрымцы суполкі знялі два дакументальныя фільмы пра беларусаў-сібіракоў.

Ні адна падзея, звязаная з гісторыяй і культурай беларускага народа, не застаецца без увагі суполкі «Саюз — Інтэграцыя». Па яе ініцыятыве 2 красавіка ў Цюмені штогод урачыста адзначаецца Дзень аднаўлення народаў Беларусі і Расіі, а 3 ліпеня — Дзень незалежнасці Беларусі. У гэтым годзе на свяце прысутнічалі дэпутаты абласной думы, члены розных фракцый, генеральны консул Украіны ў Цюмені, ветэраны, прадстаўнікі маладзёжных і нацыянальных арганізацый. Гучалі цёплыя словы ў адрас брацкай Беларусі, уручаліся граматы па выніках нашай грамадскай працы, некаторыя кіраўнікі атрымлівалі і ўрадавыя ўзнагароды, былі вялікія канцэрты. Да 65-годдзя Перамогі ветэраны-сібіракі ўзнагароджаны юбілейнымі медалямі, атрымалі сімвалічныя салдацкія трохкутнікі

Сёлета цюменскі народны ансамбль «Лянок» гасцяваў у Мінску

з асабістым пасланнем Аляксандра Лукашэнкі. Беларусь памятае сваіх вызваліцеляў...

Мы, члены арганізацыі, актыўна ўдзельнічаем у правядзенні нацыянальных фестываляў, канферэнцый, прысвечаных Дням беларускай культуры і Дню славянскага пісьменства, у народных святах Купалле, Багач і іншых. Штогод разам урачыста адзначаем 9 мая Дзень Перамогі, 12 чэрвеня — Дзень Расіі. Заўсёды збіраецца шмат людзей.

Цюменская дэлегацыя прымала ўдзел у рабоце IV з'езда федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі «Беларусы Расіі», а раней Уладзімір Шугля быў дэлегатом III Усебеларускага народнага сходу. Нядаўна ён увайшоў у склад Кансультываўнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры Беларусі. Ён член Саюза пісьменнікаў Беларусі, выдаў некалькі зборнікаў вершаў і прозы,

якія карыстаюцца вялікай папулярнасцю, ёсць у яго адна кніга і на беларускай мове.

Уладзімір Фёдаравіч часта бывае ў Мінску, потым з захапленнем распавядае нам пра перамены ў Беларусі. Мы ведаем, што ўладкоўваюцца гарады, развіваецца вытворчасць і сельская гаспадарка, штогод павялічваюцца пенсіі, цэны суразмерныя з заробкамі, бо Беларусь — сацыяльна арыентаваная дзяржава. Цяпер сюды нават з Прыбалтыкі прыязджаюць па выдатныя каўбасы і сыры. Важна, што сама аўра ў Беларусі, у беларускім грамадстве — спакойная, творчая. У мяне самой у ліпені была магчымасць у гэтым пераканацца. Я зразумела і адчула: Беларусь уражвае не толькі парадкам на вуліцах і ў скверах, цэнамі і якасцю тавараў, але і душэўнымі чалавечымі ўзаемаадносіннямі без карыслівасці і славалюбства, тут атрымліваеш асалоду ад беларускай «памяр-

коўнасці», ад сапраўднага спакою, грунтоўнасці, еўрапейскай паважлівасці і добрага густу. І ўсюды адчуваеш сябе абароненым...

Многія цюменцы з сяброўскімі, творчымі і дзелавымі візітамі пабываўшы ў Мінску, Брэсцкай крэпасці, раённых беларускіх цэнтрах

ўдзельнічалі дылеры, якія займаюцца пастаўкамі беларускай прадукцыі на тэрыторыі Расіі. У выніку заключаны дагавор на пастаўку аўтобусаў МАЗ, звыш 300 адзінак да канца 2011 года, і першыя ўжо атрыманы. Прынята рашэнне аб стварэнні зборачнай вытворчасці ліфтаў заводу «Магілёўліфтмаш» у Цюмені і замене 250 састарэлых. У стадыі падпісання дагавор аб зборцы прадукцыі «Белаграмаша» на поўдні Цюменскай вобласці.

І цюменская дэлегацыя наведвала розныя беларускія прадпрыемствы. Адну з іх узначальваў намеснік губернатара Цюменскай вобласці Аляксандр Моар. І вось Цюмень становіцца «брамай» для прасоўвання беларускіх тавараў на поўнач вобласці, на Ямал і ў Югру, далей на Усход. У нашым рэгіёне паспяхова працуюць Гандлёвыя дамы «Мілавіца» і «Белшына», сумесныя прадпрыемствы «Славянскі лён» і «Імпарт-ліфт».

Работа нашай арганізацыі адзначана шматлікімі падзякамі. Уладзімір Шугля атрымаў падзячны ліст ад Міністра замежных спраў Беларусі Сяргея Мартынава, у ім — удзячнасць «за важкі ўклад у развіццё эканамічных і культурных сувязяў паміж нашымі брацкімі краінамі і падтрымку ўнутрыпалітычнага курсу і знешняй палітыкі Беларусі». У лісце гаворыцца, што пад яго кіраўніцтвам суполка «Саюз — Інтэграцыя» паспяхова працуе на ніве адраджэння і захавання беларускіх нацыянальных традыцый, культуры і мовы: «Ваша асабістая ініцыятыва і высокія чалавечыя якасці спрыяюць паглыбленню і развіццю ўзаемавыгадных эканамічных сувязяў расійскіх рэгіёнаў з Беларуссю». Прызнаюся, эпіграфам нашага грамадскага жыцця з некаторага часу сталі словы вядомай песні: «Я судьбу прадказаць не берусь, наша жыццё — гэта радасць і грусть. Если ты в моем сердце, Россия, значит, в сердце моем Беларусь»...

Людміла Бакланова, журналістка ААТ «Сібірскае выдавецкае дома», кіраўнік інфармацыйнага цэнтру суполкі «Саюз — Інтэграцыя», г. Цюмень

Мова любові, мова паразумення

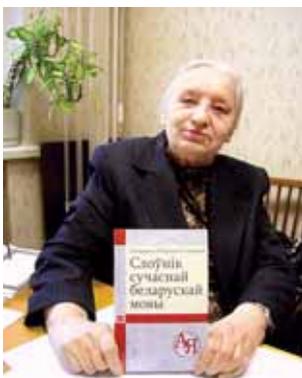
(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Ні Польшча, ні Расія — нішто мову маіх дзядоў-бацькоў не сапсавала. Помніце ў Мележа, у «Людзях на балочце» вобраз старога палешука Карча? На Палессі людзі моцныя, гаспадарлівыя — яны і цяпер такія, я імі ганаруся. У 50-я гады скончыла педвучылішча ў Пінску, была настаўніцай пачатковай школы. Потым — Мінскі педуніверсітэт, і ўжо выклдала родную мову і літаратуру, і класным кіраўніком была. У мяне шмат удзячных вучняў...

— Праца над слоўнікам як пачыналася?

— Неяк сустрэла знаёмую, і яна сказала: з маімі

ведамі, вопытам патрэбен чалавек у Чырвоным касцёле, праца звязаная з перакладамі. Я тым часам у выдавецтве «Народная асвета» працавала, пераклала 23 падручнікі з рускай на беларускую мову. Ксяндза Завальнюка ведала: ён член рэспубліканскай рады ў Таварыстве беларускай мовы, і я там таксама. Прышла да яго, пытаю: «Ксёндз Уладыслаў, як я буду з вамі працаваць? Я ж праваслаўная...» Ён усміхнуўся: «Пані, а каго, што мы з вамі не падзялілі? Вось і будзем працаваць разам». Трэба было падрыхтаваць вучэбны дапаможнік для школ на беларускай мове. Ён паказаў рукапіс Евангелля, у

Валянціна Раманцэвіч

перакладзе з польскай, які трэба было «зрабіць так, каб Евангелле магло легчы на стол вучнёўскі». Я пагартала, і адразу ж відаць: там іншы правапіс, шмат дыялектных словаў... А як, вобразна кажучы, ехаць па дарозе, калі не выпрацаваны правілы руху? Пасту-

пова прыйшлі да высновы: найперш трэба стварыць слоўнік, удакладніўшы ў ім шэраг слоў сучаснай мовы, у тым ліку і філасофска-рэлігійных. Хрысціянства ж называюць рэлігіяй любові, а тут ставіцца задача: перастварыць старажытныя тэксты не проста на сучасную беларускую мову, а, я б сказала, на мову паразумення. Хоць ксёндз даў мне поўную «свабоду дзеянняў», ды працаваць было вельмі цяжка.

— Чаму ж?

— Стэрэатыпы заўсёды цяжка пераадоўваць! Вось мы, як пачыналі гадоў пяць таму працаваць над Евангеллем, бывала, збяромся разам, маю на ўвазе настаўнікаў, выклад-

чыкаў гімназій, вышэйшай школы — і няма згоды між намі! Яны ў асноўным католікі па веравызнанні, і ці не ў кожнага — сваё бачанне, як найлепш тое ці іншае рэлігійнае паняцце данесці на сучаснай беларускай мове. Некаторыя заяўлялі: я так прывык. Але ці ж гэта аргумент у спрэчцы спецыялістаў, настаўнікаў, навукоўцаў? Выкладчыкі і былі галоўнымі апанентамі нас, хто працаваў над удакладненнем правапісу. Мы адчувалі адказнасць, бо ўзяліся акрэсліць зразумелую ўсім мову, якая нас прымірыць і паяднае. Скажам, некаторыя ўжывалі слова «хрост», а яго няма, не зафіксавана такой граматычнай формы ў

сучаснай беларускай мове. Ёсць «хрышчэнне». Ці кажуць «Хрыстос уваскрэс» — а слова «ўваскрэс» ні ў адным слоўніку не фіксуецца. Я кажу гэта з поўнай адказнасцю: усе слоўнікі перабрала. Паднялі і дыялектныя, там яго і знайшлі. Таму мы ўнармавалі «ўваскрэс», «уваскрэснуць».

— Гэта ж, пэўна, велізарную працу давалася правесці...

— Так і было. Урэшце мы сабралі ўсё, што ў Акадэмічнай бібліятэцы мелася, парабілі сотні закладак. Мы з ксяндзом ссунулі два вялікія сталы, яшчэ і падваконне прыхапілі. І ён па закладках усе прапановы правярыў. Кожнае слова ў слоўніку — абгрунтаванае...

Шлях да спадчыны

Архітэктар Генадзь Лаўрэцкі распрацаваў праекты аднаўлення знакамітых помнікаў дойлідства

Віктар Корбут

Уявіце сабе, з XII стагоддзя да нашых дзён у Беларусі высталялі толькі паўтара будынка! Усё іншае, што стваралі дойліды, загінула. Толькі ў Полацку захавалася Спаская царква ды ў Гродне — палова Барысаглебскай. Гродзенская, размешчаная на ўзгорку прадмесця Каложа, наогул адзіная і непаўторная. Выкладзеныя крыжамі з рознакаляровай пліткі фасады, умураваныя ў тоўшчу сцен гаршкі — адмысловы храм не паўтараецца больш нідзе ў свеце. Зусім нядаўна быў зацверджаны архітэктурны праект рэстаўрацыі помніка і аднаўлення страчанай сцяны, што абвалілася ў Нёман больш за сто гадоў таму. Кіруе працэсам Генадзь Лаўрэцкі — кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі архітэктуры Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта, старшыня архітэктурна-мастацкага савета Беларускага экзархата. Даручана тонкая работа Генадзю Аляксандравічу не выпадкова.

Другое жыццё шэдэўра

Яшчэ ў 1999 годзе Лаўрэцкі быў уганараваны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта “За лепшы твор у архітэктуры”, а менавіта — за аднаўленне першапачатковага аблічча Благавешчанскай царквы ў Віцебску. Царкву гэтую разбурылі ў 1961 годзе паводле загаду мясцовага начальства. Хаця яшчэ ў 1944-м, адразу пасля вызвалення горада ад нацыстаў, там былі

спецыялісты з Мінска і тэрмінова абследавалі храм — ён ужо тады ўваходзіў у сур’ёзныя працы па гісторыі дойлідства як шэдэўр.

Пасля выбуху 1961 года засталіся вартыя жалю руіны, якія пазней, аднак, закансервалі па праекце Сяргея Друшчыца — ён цяпер кіруе рэстаўрацыяй Нясвіжскага замка.

Дзякуючы абмерам 1944 года, а таксама фатаграфіям і малюнкам рознага часу Лаўрэцкі распрацаваў праект “аднаўлення аблічча” храма. У 1999 годзе ідэя канчаткова ажыццявілася — будынак уваскрэс. Цяпер лічыцца, што ў Віцебску ёсць таксама храм

XII стагоддзя, хоць ад той эпохі за-

ім відаць сляды пазнейшых рамонтаў. Навуковец кажа, што знутры царква лепш захавалася, а гаршкі, умураваныя ў сцены (так званыя галаснікі), не столькі давалі акустычны эфект, як лічыцца, а ў першую чаргу паліягчалі канструкцыю. Гэта вельмі важны факт.

Усё, што засталася ад старажытнага храма, будзе рупліва адрэстаўравана. Прычым для работ плануець запрасіць таксама спецыялістаў з Польшчы і Расіі. Страчаныя некалі сцены ўжо

Такія цяпер гродзенская Каложская царква больш за стагоддзе замяняюць драўляныя канструкцыі.

Іх разбураюць і адновяць каменную сцяну — якая яна была ад пачатку. Каб не ствараць лішняй нагрукі на бераг, які і без таго пагражае абваліцца, сцены змураюць з лёгкіх матэрыялаў, а з вонкавага боку аздобяць плінфай, зробленай па ўзорах той,

сталіся толькі фрагменты муру. У Гродне ўсё і прасцей, і складаней. Ёсць цэлая палова старажытнай Барысаглебскай царквы, другая незваротна страчана. Генадзь Аляксандравіч паказаў мне здымак захаванай сцяны храма: на

Праект аднаўлення царквы — толькі пачатак адказнай справы

што выкарыстана пры будоўлі храма ў XII стагоддзі.

Але калі пачнуцца рэстаўрацыйныя і будаўнічыя работы, пакуль невядома. На добры толк, трэба б правесці раскопкі ўнутры і вакол будынка, арганізаваць гідралагічныя работы. І толькі потым брацца за аднаўленне помніка. Мяркуючы па тым, што грошы пакуль не выдзелены, а ўжо восень, раней за вясну наступнага года істотных змен Каложская царква не зазнае. А на поўны комплекс работ спатрэбіцца, па падліках Лаўрэцкага, не менш за два гады.

Праваслаўная готыка

У гонар святых Барыса і Глеба ўзвялі ў XII стагоддзі храм і жыхары Навагрудка. Рэшткі першапачатковага будынка знайшлі археолагі пад падлогай і за межамі цяперашняй царквы, збудаванай у XVI стагоддзі. Галоўная асаблівасць цяперашняга помніка — яго стыль: гатычны. Слова “готыка” прымушае згадаць пра саборы Парыжскай Божай Маці, рыжскі Домскі або касцёл Святой Ганны

ў Вільні. Але і праваслаўныя будавалі ў гэтым “заходнім” стылі — аднак толькі ў нашым краі, паўтысячагоддзя таму.

Цагляную муроўку Барысаглебскай царквы Генадзь Лаўрэцкі пачне раскрываць разам са студэнтамі Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта ўжо ў бліжэйшы час. Фінансе працы мясцовы прыход. Будуць адноўлены таксама купалы на вежах у візантыйскім стылі.

Гатычныя храмы захаваліся і ў іншых месцах Гродзеншчыны — у Сынкавічах і Мураванцы. Рэстаўрацыяй іх таксама займаецца спадар Лаўрэцкі. Тым часам ужо не раз прадстаўнікі Міністэрства культуры гаварылі аб тым, што ўнікальныя аб’екты варта ўключыць у Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Тым часам у Мураванцы Лаўрэцкі знайшоў гатычны партал — уваход у царкву і шахту, адкуль падалі краты, якія спынялі непажаданага наведвальніка на дарозе ў будынак. А наперадзе — новыя адкрыцці.

СУСТРЭЧЫ

Загадка аднаго рукапіснага твора

Навуковец Ірына Багдановіч лічыць, што паэму “Мачаха” магла напісаць графіня Габрыеля Гюнтар

Адам Мальдзіс

Найперш — колькі слоў пра тое, што за паэма такая і хто такая Габрыеля Гюнтар? Рукапіс невядомага раней беларускага твора, пісанага лацінай, пашчасціла мне знайсці ў 1969-м у бібліятэцы Ягелонскага ўніверсітэта (Кракаў). У алегарычна-рамантычнай паэме — аповед пра бедную сірату, якая дарэмна чакае каханага, што, відаць, загінуў, перапальваючы ў буру “літоўчык Нёман”. Пры гэтым пад смелым юнаком яўна праглядваецца ўдзельнік патрыятычна-вызваленчага руху, еўрапейскай “вясны народаў” 1848 года, а пад злой мачахай, супраціўніцай шчасця маладых, — царская ўлада. У рукапісе ўказаны год напісання (1850) і аўтар (ці яго псеўданім) — Адэля з Устроі. Апошнія слова, як мне здалася, указвала на месца жыхарства паэтэсы.

Мне ўдалося высветліць, што з 26 беларускіх Устроіў толькі адно паселішча знаходзілася на беразе Нёмана: у шасці кіламетрах ад славутага шклозавода. У сярэдзіне пазамінулага стагоддзя яно належала Ленскім. Пра тое, ці была сярод іх дзяўчына з іменем Адэля, архіўныя дакументы маў-

чалі. Пошукі зайшлі ў тупік. Таму пад імем Адэлі з Устроі “Мачаха” і ўвайшла ў “Хрэстаматыю беларускай літаратуры”, складзеную А. Лойкам і В. Рагойшам, у 18-томную “Беларускую энцыклапедыю”, розныя зборнікі.

А пра ўраджэнку маёнтка Дабраўляны са Сморгоншчыны, а потым жыхарку Гарадзілава каля Маладзечна Габрыелю Гюнтар (1815–1869), якая, выйшаўшы замуж (дзесьці каля 1850-га!), набыла беларускае прозвішча Пузыня (Пузыніна), лепш няхай раскажа Ірына Багдановіч. Яна паэтэса, кандыдат філалагічных навук, дацэнт БДУ, аўтар кнігі па гісторыі літаратуры. Нядаўна яна завітала ў рэдакцыю.

— Ірына Эрнстаўна, па-мойму, вы годна сустрэлі Дзень беларускага пісьменства: нядаўна выйшаў падрыхтаваны вамі салідны том твораў сёлетняга юбіляра Казіміра Свяяка, вас перавыбравлі старшынёй нацыянальнай суполкі аб’яднання “Міжнародная асацыяцыя беларусістаў”. З цікавасцю быў сустрэты ваш даклад, прысвечаны паэзіі Габрыелі з Гюнтараў Пузыні (Пузыніны), ваша трэцяе грунтоўнае даследаванне на тую ж тэму. Якія новыя аргументы

Ірына Багдановіч. Рым, 2010 г. з’явіліся ў вас наконт аўтарства “Мачахі”? Як на мой погляд, то і Дабраўляны, і Гарадзілава даволі далёка ад Нёмана, які, паводле паэмы, працякае ля дома, дзе пражывае гераіня, а значыць і сама Адэля...

— Нёман у паэме — не канкрэтнае месца, а рамантычны сімвал, галоўная рака літвінскага краю. Патрыёткай гэтай, цэнтральнай часткі былога Вялікага Княства Літоўскага, была, калі меркаваць па яе польскіх вершаваных і праязных творах, Габрыеля Пузыніна. У сёлетнім дакладзе я імкнулася даказаць,

што той жа, “літвінскі” патрыятызм уласцівы і “Мачасе”. А наконт Нёмана... Успомніце: менавіта Габрыеля, даведаўшыся аб нараджэнні ў Адама Міцкевіча дзіцяці, паслала паэту ў Парыж сімвалічную бутэлекку з нёманскай вадою для хрышчэння. Пісьменніца не раз бывала над Нёманам, у Друскеніках і Ротніцы, напрыклад.

— А вас не бянтэжыць неадпаведнасць: беларуская мова паэмы — і графіня як яе аўтарка?

— Ніколькі! З мемуарнай літаратуры відаць, што ўладальнікі Дабраўлянаў шчыра цікавіліся жыццём сялян, іх мовай, вуснай творчасцю. У гасцях у Гюнтараў бывалі Ян Чачот, Ігнацы Ходзька, іншыя аматары народнага слова. Беларусізмы сустракаюцца ў мове пісьменніцы. Зноў жа прыгадайце: у тым жа стагоддзі беларускі, польскі і рускі пісьменнік Войслаў Савіч Заблоцкі, родам з Дзісеншчыны, з гонарам падпісваўся псеўданімам Граф Суліма з Белай Русі. Бо арыстакраты, таксама як і шляхта, былі пераважна не завозныя, а свае, тутэйшыя.

— І ўсё ж прамых доказаў аўтарства Габрыелі Гюнтар (Пу-

зыні) пакуль няма... Якія, на вашу думку, могуць тут быць у абгрунтаванні “казырныя” карты?

— Адну з іх, здаецца мне, я ўжо выклала. Вы ж самі сцвярджалі, што “Мачаха” напісана спрактыкаванай рукой — на ўзроўні Дуніна-Марцінкевіча. Паэма сапраўды сведчыць пра таленавітасць аўтара. Але іншай такой адоранай асобы, прытым жанчыны, я ў сярэдзіне XIX стагоддзя не бачу. Дунін-Марцінкевіч? Сыракомля? Абсалютна не той стыль, творчая манера...

— Гэтую таленавітую і шматгранную асобу варта смялей уводзіць калі не ва ўласна беларускую літаратуру, то ў шматмоўную літаратуру Беларусі.

— Я тое і раблю! Перакладаю цяпер на беларускую мову ці не галоўную яе кнігу — насычаныя каларытнымі фактамі мемуары “У Вільні і ў літоўскіх сядзібах”. Заўважце: “літоўскія”, дакладней, літвінскія (ліцьвінскія) сядзібы знаходзяцца на землях, дзе жыў быў беларускі сяляне. А этнічных літоўцаў у той час называлі, як вядома, жмудзінамі.

— То — новых поспехаў вам на шчодрай ніве гісторыі беларускага пісьменства!

РОЗГАЛАС

Шчодрыя гаспадары

Каб пачаставацца і пагаварыць пра жыццё-быццё, сюды штогод збіраюцца гурманы амаль што з усяго свету. І сёлетні фестываль самабытнай кухні, фальклорнага майстэрства і народнай творчасці “Мотальскія прысмакі” не стаў выключэннем.

Ірына Арлова

У Моталь Іванаўскага раёна прыехалі на свята госці з Украіны, Польшчы, Галандыі, Амерыкі, Швецыі, а таксама з усіх куткоў Беларусі. Тут працавала і творчая лабараторыя гастронамічнага турызму, дзе маталіне прэзентавалі вынікі праектаў, звязаных з кулінарнай спадчынай, абмяркоўвалі традыцыі і

наватарства ў народнай кулінарыі, выкарыстанне іх у сферы аграэкатурызму. Не абышлося і без адкрыццяў. У звычайнай сялянскай хатцы дзялілі вясельны каравай, чарговым адкрыццём стала наведванне дома, дзе нарадзіўся першы прэзідэнт Дзяржавы Ізраіль, вучоны-хімік Хаім Вейцман, як сам сябе ён называў, яўрэй з беларускага Моталю...

Навокал панавала святочная атмасфера. Здавалася, што ў гэты дзень не толькі дэманстравалася самабытная культура палешукоў, але і мацвалася сяброўства, ішло згуртаванне людзей для агульных дзеянняў па зберажэнні традыцый экалогіі, здаровага харчавання і ў цэлым ладу і жыцця на зямлі.

— Кулінарны фес-

Калі ласка, пачастуйцеся!

тываль “Мотальскія прысмакі” стаў ужо традыцыйным, — адзначыў намеснік старшыні Брэсцкага аблвыканкама Леанід Цупрык. — Часта даводзіцца чуць аднашых гасцей пра асаблівую гас-

ціннасць, шчодрасць ды любоў да роднага краю. Гэта невыпадкова, нам ёсць чым ганарыцца і ёсць што любіць. Самае вялікае багацце нашай зямлі — гэта таленавітыя людзі, якія сапраўды здзіўляюць

сваёй адданасцю справе ды працавітасцю. Культура — гэта сапраўды душа народа. І вельмі важна, што традыцыі беларусаў перадаюцца з пакалення ў пакаленне, захоўваюцца ды каларыт.

Са святам, землякі!

У рэдакцыі атрымалі вестку ад старшыні нарвскага беларускага таварыства “Сябры” (Эстонія) Аляксандра Парцянікі. “Шмат гадоў мы з’яўляемся чытачамі газеты “Голас Радзімы”, — гаворыцца ў лісце. — Звяртаемся да вас з просьбай: павіншаваць з 20-гадовым юбілеем Саюз беларусаў Латвіі на чале

з старшынёй Валянцінай Піскуновой. Мы пасябравалі, калі беларусы Латвіі ў лістападзе 2007 года прыязджалі ў Нарву на Другі міжнародны фест “Спяваюць беларусы Прыбалтыкі”. А ў верасні 2009-га “Сябры” былі гасцямі падобнага фесту ў літоўскім горадзе Вісагінасе. Там, ужо як з добрымі сябра-

мі, мы зноў сустрэліся з беларусамі Латвіі, энтузіясткай справы яднання латышскіх беларусаў В.Піскуновой. У нашых сяброў восенню юбілей, мы просім павіншаваць іх праз газету. Жадаем вам, сябры, вялікіх творчых ідэй, смелых планаў і поспехаў у іх здзяйсненні! Мы раўняемся на вас, вучымся

ад вас сістэмнасці ў рабоце! І яшчэ хочацца дадаць: дзе б мы, беларусы, ні жылі, — заўсёды памятаем нашу дарагую Бацькаўшчыну, яе людзей, шануем і прымнажаем яе культуру!”

У планах беларусаў з Нарвы — паехаць у наступным годзе ў Рыгу, пагасцяваць у беларусаў Латвіі.

Падарожжа ў казачны свет

Іван Іванаў

Кніга “Лебядзіны скіт” — прыгожы падарунак да 80-гадовага юбілею Уладзіміра Караткевіча

Лепшая, кажуць, памяць пра пісьменніка — калі творы ягоныя чытаюць. І адметная, з вялікім густам і прыгожымі ілюстрацыямі мастака Міколы Купавы кніга, што ўпершыню пабачыла свет у выдавецтве “Мастацкая літаратура”, дапамагае нам адкрыць для сябе Караткевіча-казачніка. Хоць і ў раманах яго, аповесцях віруе, ажно б’е, здаецца, цераз край творчая фантазія, у казках тое найбольш відавочна. Колькі тут жывога беларускага духу! Між іншым, моцна ўкаранёнага ў народныя, фантастычна прыгожыя паданні, міфы, жарты. “Мужык і дзіва аднавокае”, “Скрыпка дрыгвы й верасовых пустэчаў”, “Пантванны, шляхціц багняны”, “Вераб’ёва цешча”... — самі назвы казак прывабныя. У цёплай прадмове да кніжкі пісьменнік Пятро Васючэнка зайздросціць юным чытачам, да якіх маляўнічае дзіва трапіць у рукі: “табе пашчасціла, бо ў часы майго дзяцінства такіх казак яшчэ не было”... Сабрала ж іх пад адной вокладкай

Алена Масла.

Чытаць добрыя казкі ніколі не позна, і саму кнігу выдаўцы адрасавалі не толькі дзецям, але і дарослым чытачам. Пра гэта гаварылася на прэзентацыі кнігі “Лебядзіны скіт” у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. Сімвалічна: менавіта з добрых казак Уладзіміра Сямёнавіча пачалося ў Мінску святкаванне яго юбілею. Адначасова з прэзентацыяй кнігі адкрылася і выстава ілюстрацый да яе, якая прадоўжыцца да 26 лістапада. На ёй прадстаўлена больш за паўсотні работ Міколы Купавы, якія вельмі ўпрыгожылі кнігу. Услед за мастаком так і хочацца паглыбіцца ў тэксты. А значыць — падарожжа ў дзівосны казачны свет Караткевіча пачынаецца...

Сустрэнем таленты гасцінна

Поўным ходам ідзе падрыхтоўка да Міжнароднага дзіцячага конкурсу песні “Еўрабачанне-2010”

Цяпер ужо дакладна вядома: у конкурсе, восьмым па ліку, які ўпершыню

пройдзе ў Беларусі, прымуць удзел юныя выканаўцы з 14 краін. Вялікае шоў адбудзецца 20 лістапада ў спартыўна-забаўляльным комплексе “Мінск-Арэна”. Беларусь прадставіць 13-гадовы Даніла Казлоў з Жабінкі (Брэсцкая вобласць).

А яшчэ ў Мінск прыедуць таленты з Арменіі, Бельгіі, Македоніі, Грузіі, Латвіі, Літвы, Мальты, Малдовы, Нідэрландаў, Расіі, Сербіі, Швецыі і Украіны.

У падрыхтоўцы да конкурсу заняты лепшыя беларускія спецыялісты,

запрошаны замежныя, з доведам працы на падобных мерапрыемствах. Нядаўна ў Мінску быў прадстаўлены новы праект сцэны. Пра тое, як ідзе падрыхтоўка да конкурсу, можна даведацца і на спецыяльным сайце ў Інтэрнэце.

Выратавальнікі на матацыклах

Аляксандр Карповіч

У Рэспубліканскім атрадзе спецыяльнага прызначэння Міністэрства па надзвычайных сітуацыях выкарыстоўваецца мабільная тэхніка

Тры матацыклы Yamaha былі закуплены летась, іх абсталявалі для выканання розных задач: адзін прызначаны для работы на пажарах, другі — для ратавання людзей пры дарожна-транспартных здарэннях, трэці ўкамплектаваны ме-

дыцынскім абсталяваннем. Такая тэхніка можа выкарыстоўвацца ва ўмовах бездарожжа, а таксама там, дзе правесці выратавальныя работы перашкаджаюць аўтамабільныя заторы. Таму і самі выратавальнікі прайшлі перападрыхтоўку, навучыліся кіраваць тэхнікай у экстрэмальных умовах.

Тры матацыклы з экіпажамі — гэта першы атрад на службе МНС. Мяркуюцца, што ў будучыні такія мабільныя брыгады з’явяцца ў кожным буйным горадзе краіны.

Дапамога прыйдзе своечасова